

Ardozaleen mizpira

MIZPIRAK, *Mespilus germanica*, sukaldari, gastronomo eta fruituzale ugariaren jakin-gosea piztu du mendetan. Aurrekoan ere esana, ahosabaia ahozerutzen didan jaki bakanetakoa dut neuk ere. George Saintsbury (1885-1933) idazle, eta beraz ardozale, ingelesak “ardoak fruituen artean duen lagun ezin hobea da usteldutako mizpira” esan zuen. Usteltzen, hau da, azukrea alkohol bihurtzen jaten delako ote?

Usteldu gabe dagoenean gezamin idorgarria da mizpira. Fruitu guztien gisara, barruan dituen haziak zabaltzen laguntzea da mizpiraren helburua. Haziak heldu gabe dauden artean fruituaren mamia seko mingotsa da. Gero, haziak landare berriak emateko prest daudenean, usteldu egingo da eta mami hori ore fin, hara edo hona haziak barreiatuko dituen animaliaaren gutizia bihurtuko da. Usteltzea ez da soilik azukrea hartzitu eta alkohol bihurtzea. Ustelduz ondu egiten da, besteak beste, azidoak (zitrikoa,

tartarikoa, formikoa, malikoa...) eta taninoak urritzen eta pektinak eta saponinak gozaten baitzaizkio. Garatzen duen dasta gozoen ortzadarrean arbendol mikatzen kutsua du kuttunen nire ahozeruak. Haziak duten azido zianhidriko pozoitsuagatik ote? Hazi-hautsa litontriko gisa erabiltzen da, barrunbehetakoa harritxoak botatzeko, kontuz baina... Arbedolak banaka emanez zianhidriko hiltzaileak akabatu zuten bateren bat. Napoleon izeneko bat, edo...

Guk beti ezagutu dugu mizpira elorri zuriri (*Crataegus* sp.) txertatua. Harritzeko moduan, mizpiraren hazitik sortutako txertakaren gainean baino hobe hazten da txertoa elorri zurian. Zein lurretan bizi behar duen, maaltza (*Pyrus pyrastrer*), irasagarrondo (*Cydonia oblonga*) edo otsalizarra (*Sorbus aucuparia*) ere izan dezake txertuoin. Zein mizpira aldaera txertatzen da bada? Nik ezagutzen dudana mizpira barietateen zerrenda osatuena Klakos ezizeneko batek bildu zuen, frantsesez: Američka, Apy-

rena, À petits fruits, Boom en vrutch, Bredase Reus, Délice des Vannes, De Metz, De Turquie, Domaća mušmula, Du Caucase, Dunkelsteiner Wald, Dutch, Eksmoarstersyl, Eristoff, Eschenauer Halbkugel, Holländische, Iranian medlar, Krim, Large Russian, Late Russian Medlar, Macrocarpa, Marron, Monstrous, Monstrueuse d’Evreinoff, National Cathedral, Nèfle Gris, Nèfle Précoce, Nèfle Tardive, Néflier de Correa, Nespola di Castelraniero, Nespola Biancheria, Nespola di Soriano, Nespola Goccia, Nottingham, Overtuin, Plovdivska, Puciu Big, Puciu Mol, Puciu Super Mol, Puch-Weingarten, Reus van Uitbergen, Rossatz, Royal, Sans pépins et à gros fruits, Schönbrunner Riesenmispel, Silberberger Mammut, St. Michael Kirche, Sultan, Szentesi rózsa, Westerveld. 50etik gora, fruitu arbola honen jaioterria den Anatoliako aldaera andana kontuan hartu gabe... ■

Kaixo Jakoba! Nik orain sagasti bat landatzen badut sail batean, sagarra bi urtez behin izango al du? Ondorioz, kalkula al daiteke, bi sail izanez gero, urte batean sagarra sail batean eta hurrengo urtean beste izateko? Beharbada galdera bihurri samarra izago da baina...

Tere Garmendia (Lazkao)

Iepala Tere! Sagarrondo bakoitzak erabakitzen du aleak eman edo ez, bakoitzak! Mota berekoak Zerainen bai eta Ataunen ez ematea gerta daiteke, baita Zerainen bai eta Zerainen ez ere. Iaz ez zen sagar urtea izan, baina toki batzuetan erruz izan zen, aurten sagasti haie-tan ez da sagarrak eta besteak lepo.

Beranduko sagarrekin gertatzen da, batez ere, bi urtez behineko joera hau. Berandu heltzen den sagarrak urte osoan behar du arbolaren izerdia, eta gordekin edo erreserbak egiteko aukerarik gabe negua gai-

nean du. Arbolak ez du hurrengo urtean ale askorik emateko gaitasunik izango.

Sagarrondo bakoitzak urtez urte bere dantzari eusteko koreografiaren ardura hormona xixtrin batek du. Maiatzaren bukaera aldera sagarrondoak gainean zenbat ale dituen zenbatzen du. Ale barruko haziak hazteko hormona bat sortu behar du. Sortu behar duen hormona kopuruaren arabera, zenbat ale dituen badaki. Ale gutxi badu negura lasai eta indarrean iritsiko da: hurrengo urtean sagarra ematea erabakiko du. Ale franko baldin badu, halamoduz iritsiko da negura eta hurrengo urtea indarrak berritzeko hartu eta alerik ez ematea erabakiko du. Beraz maiatzean erabakitzen du hurrengo urtean zer egingo duen, eta non edo han duen “garunean” jaso. Horra sagarrondoan, landareen erabakiak hartu eta gorde eta eusteko gaitasuna. Tokitan nago ni hurrengo urtean zer egin behar dudana maiatzero erabakitzeke, eta okerre dena, erabakikoa betetzeko!

Badago urtero sagarra izateko aukera. Irakurritakoa irakurritan, zein izan daiteke? Etxeko botila sagardo sari asmatzen duenarentzat. ■